

Høst 2018 - JUS1111 – Privatrett I - Sensorveiledning

07. januar 2019

Orientering om bruk av digitale hjelpemidler - Lovdata Pro - på eksamen.

Det er innført bruk av digitale hjelpemidler til eksamen på blant annet JUS1111 og JUS1211 og kandidatene har tilgang til eksamensversjon av Lovdata Pro.

Nærmere informasjon om Lovdata Pro i studier og eksamen finnes her:

<https://www.uio.no/studier/program/jus/lovdata-pro/>

Oppsummert omfatter rettskildetilgangen lover, forskrifter og avgjørelser fra Høyesterett og lagmannsrettene, samt utvalgte internasjonale kilder. Kun eksamensgodkjente henvisningsmerknader vil være tilgjengelige i eksamensmodus og fritekstmerknader vises ikke.

Sensorene forutsettes å gjøre seg godt kjent med regelverket for digitale hjelpemidler på eksamen. Bruken av digitale hjelpemidler kan påvirke kandidatens rettskildebruk sammenholdt med tidligere eksamensordning. Tilgangen til digitale hjelpemidler forutsettes å ikke innvirke på karakterfordelingen.

DEL 1: Praktikum. Antatt tidsbruk 4 timer

1. Innledning

Oppgaven består av en tradisjonell praktikumsoppgave som tar opp sentrale temaer i erstatningsrett

Alternativ hovedlitteratur i erstatningsrett er Viggo Hagstrøm og Are Stenvik: *Erstatningsrett*, 2015, med unntak av 6.3 (Non-delegable duties), 7.2 (produktansvar), 7.3 (legemiddelansvar), 7.4 (pasientskader), 7.5 (yrkesskader), 8.4 (Kritikken av betingelseslæren), 10.4.3 (erstatning i selskapsforhold), 13.4 (foreldelse) og 13.5 (rettsforfølgning av erstatningskrav), petitavsnitt og fotnoter. Eller Morten Kjelland: *Erstatningsrett - en lærebok*. Universitetsforlaget 2016. Eller Trine-Lise Wilhelmsen og Birgitte Hagland: *Om erstatningsrett – Med utgangspunkt i tekster av Peter Lødrup*. Gyldendal 2017. Hele boken er pensum, med unntak av 4.4.3, 4.5, 8.1 (produktansvaret), 8.2 (forurensningsansvaret), 9.2 (Ansvar for yrkesskader), 9.3 (legemiddelansvaret), 9.4 (ansvar for pasientskader), fotnoter, samt registre.

Når det gjelder læringskravene, faller temaene som tas opp i oppgaven i hovedsak inn under krav til «gode kunnskaper». En nærmere redegjørelse for læringskravene finnes her:

<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS1111/h18/pensumliste/index.html#toc11>

Under eksamen har studentene tilgang til et faglærerutvalg med 40 avgjørelser fra Høyesterett innenfor erstatningsrett, og disse ligger i en egen mappe i Lovdata Pro. For øvrig rettskildetilgang vises det til den generelle orienteringen om bruk av digitale hjelpemidler som er gitt ovenfor.

Sensorkorpset gjøres oppmerksom på at det fra og med høstsemesteret 2018 ikke skal stilles konkrete spørsmål til eksamen (vedtatt av PMR). Eksamensoppgaven ber derfor studentene om å drøfte og avgjøre de rettsspørsmål som oppgaven reiser. Omleggingen er fulgt opp i undervisningen, og jeg nevner at fakultetets nettressurs om fakultetsoppgaver har bl.a. en oppdatert veiledning til studentene om løsning av praktikumsoppgaver, herunder hvordan de skal gå frem for å identifisere

problemstillingene som oppgaven reiser, se <https://www.uio.no/studier/program/jus/fakultetsoppgaver/veiledning/>

Jeg har på vanlig måte verken tatt sikte på noen uttømmende angivelse av hva som kan tas opp i besvarelsen, eller å angi et mønster for hva som skal til for å få en god karakter.

2. Nærmere om oppgaven

Oppgaven er en tradisjonell praktikumsoppgave som tar opp sentrale temaer i erstatningsrett.

Det første spørsmålet som oppgaven fordrer at kandidatene tar stilling til om det foreligger **erstatningsansvar for Akesport etter reglene om arbeidsgiveransvar i skl. § 2-1**. Arbeidsgiveransvaret er godt dekket i hovedlitteraturen.

Kandidatene bør få frem grunnvilkårene for erstatningsansvar. I oppgaven legges det ikke opp til at vilkårene om økonomisk tap og årsakssammenheng skal drøftes, slik at dette kan forutsettes eller kortfattet omhandles.

Det sentrale spørsmålet er om vilkårene i skl. § 2-1 foreligger. Oppgaven legger ikke opp til drøftelser av kravet om personell tilknytning, og oppgaveteksten opplyser at det var produktutvikleren fra Akesport, Ole Vold, som var ansvarlig for akebrettdemonstrasjonen. Det første vilkåret som er relevant å drøfte, er om Vold opptrådte uaktsomt da han arrangerte "aketoget", og krever en klassisk culpadrøftelse. Oppgaveteksten gir føringer på hvilke culpamomenter som har særlig betydning (bransjenormer, synbar skadeevne og handlingsalternativer), og det bør ikke volde kandidatene særlig vansker å finne frem til disse. Flere kandidater vil nok likevel ha problemer med å få til en god drøftelse av bransjenormenes relevans og vekt. Sentralt i denne sammenhengen er at bransjenormene er stilet eier av akebakker, og at det her er tale om en alpinbakke - ikke en akebakke. Bransjenormen kan like fullt sies å peke på en risikofaktor. Kvaliteten på drøftelsen må være styrende for bedømmelsen. På vanlig måte gjelder det både kunnskap om og evne til å finne relevante culpamomenter, underbygge drøftelsen ved hjelp av relevante kilder, samt ferdigheter til å forene kunnskap og kilder i en juridisk drøftelse. T.o. nevnes at culpadrøftelser er en sentral del av undervisningen.

Dernest blir spørsmålet om Akesport "svarer for" Volds uaktsomhet. Kravet til saklig tilknytning "under arbeid" er oppfylt. Det springende punktet blir om Vold kan sies å ha gått "utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet", jf. § 2-1 første ledd, annet punktum. Bestemmelsen skal leses som et hele, og første punktum "under arbeid" kan kaste lys over fortolkningen av unntaket i annet punktum. Et naturlig startsted for drøftelsen er å spørre om det er tilstrekkelig nærhet arbeidsoppgave/-situasjon, jf. bl.a. Rt. 1997-786 (mobbedom II), Rt. 2008 s. 755 (hjemmehjelp), Rt. 2000 s. 211 (DNB), Rt. 2012 s. 1420 (leasing-salg). Samtidig vi har eksempler i rettspraksis på at det kan anses påregnelig at arbeidstakere ikke alltid følger instruks, jf. eksempelvis Rt.1972.815 (alkejakt). En del kandidater vil antakelig kun redegjøre for Alkejakt-dommen, og at brudd på instruks kan anses påregnelig. En slik løsning må godtas, forutsatt at drøftelsen er forsvarlig. En del kandidater vil nok også løfte frem interessemomentet – i hvems interesse handlingen utføres – ikke gir noen klar anvisning. Peder kan neppe sies å ha handlet i egeninteresse (slik typisk vil være tilfelle i tilfellene hvor vi står overfor forsettlig skadevoldelse, for eksempel ved underslag og tyveri), men samtidig kan "aketoget" i strid med instruks sies å være i arbeidsgivers interesse.

Konklusjonen er underordnet. Avgjørende for karakterfastsettelsen er kvaliteten på drøftelsene.

Det neste spørsmålet som kandidatene må ta stilling til, er **om Peder har akseptert risikoen for skade**. Aksept av risiko kan etter omstendighetene anses som et element i culpavurderingen, men i denne oppgaven er det mest naturlig å behandle det som en selvstendig bortfallsgrunn. Det er imidlertid ikke alltid helt skarpe grenser mellom tilnærmingene, slik at kandidatene må anses å ha et visst spillerom.

Kandidatene får god veiledning i selve oppgaveteksten, som fremhever de relevante momentene knyttet til om risikoen er akseptert: deltakelsen var frivillig og at risikoen var kjent for Peder. Samtidig blir det sentrale spørsmålet her *hvilken* risiko som er akseptert – altså hvor langt aksepten rekker, jf. eksempelvis Rt. 2009 s. 1237 «Nordsjødykker» (særlig avsnittene 63–64). Her må det kunne legges til grunn at det ikke er samsvar mellom *størrelsen* på den risikoen som Peder kan anses å ha akseptert, og skaderisikoen som materialiserer seg. Hos Hagstrøm/Stenvik og Hagland /Wilhelmsen er det fremhevet at dersom skadeevnen eller skaden viser seg særlig stor, så vil aksept av risiko vanskelig kunne føre frem (Hagstrøm/Stenvik kapittel 11.6.4 og Hagland/Wilhelmsen kapittel 21.3.4.). Det betyr

at det er lite rom for aksept av risikobetraktninger ved alvorlig personskade eller død. Hos Kjelland er fremstillingen noe mer kortfattet på dette punktet (Kjelland kapittel 4.5.2).

Forøvrig må karaktersettingen på spørsmål 1 først og fremst basere seg på i hvilken grad kandidatene finner, men også i hvilken grad de på forstandig vis drøfter, de momenter som er nevnt ovenfor.

Det siste spørsmålet kandidatene må drøfte, er om ansvaret skal settes ned eller falle helt bort på grunn av **Peders egen medvirkning**. Kandidatene må finne frem til den alminnelige medvirkningsbestemmelsen i skl. § 5-1. Her vil vi antakelig se to varianter: For det første, kandidater som hjemler drøftelsen av Peders eventuelle medvirkningsansvar i § 5-1 nr. 1, som forutsetter medvirkning ved "egen skyld". Kandidatene må i så fall forventes å drøfte hvorvidt begge vilkår er tilstede. Det vil si både årsakskravet, jf. "medvirket" og en culpadrøftelse, jf. ordlyden "egenskyld". For det andre, kandidater hjemler drøftelsen i § 5-1 nr.2, som hjemler skadelidtes tapsbegrensningsplikt. Etter min mening bør begge løsninger godtas, men bestemmelsene bør ikke sammenblandes. Uansett om kandidatene velger å drøfte medvirkning ved egen skyld eller tapsbegrensningsplikten, må de ta stilling til den separate vurderingen av om erstatningen skal settes ned eller falle helt bort. Det sentrale her er at kandidatene baserer drøftelsen sin på skjønnskriteriene i skl. § 5-1, nemlig som er "rimelig når en tar hensyn til atferden, og dens betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers". Oppgaven legger ikke opp til at kandidatene skal fastsette størrelsen på en evt. avkorting. Igjen er det kvaliteten på drøftelsene som er avgjørende, slik at konklusjonen er underordnet.

En dom av interesse både for drøftelsen av aksept av risiko og skadelidtes egen medvirkning er HR-2018-403-A (Rideulykke II). Dommen inneholder uttalelser om forholdet til den alminnelige medvirkningsbestemmelsen i skl. § 5-1 (a. 50), og hvilken betydning de hensynene som begrunner det aktuelle ansvarsgrunnlaget, har for hvilket rom det er for aksept av risiko (a. 51 følgende). Dommen er ikke omtalt i pensum, men er gjennomgått på forelesning og inntatt i faglærerutvalget i Lovdata. Det antas at en del kandidater vil vise til dommen, og selvstendig bruk av nyere rettspraksis bør gi god uttelling. Samtidig kan dommen ikke forutsettes kjent, og det er fullt mulig å foreta forsvarlige drøftelser av spørsmålene også uten at dommen omtales.

3. Oppsummering

Alt i alt gir oppgaven spørsmål av varierende vanskelighetsgrad innenfor sentrale emner i erstatningsretten. Det er gode muligheter for å få brukt kunnskapene, samtidig som oppgaven krever at kandidatene resonnerer selvstendig.

Det er mulig det vil forvirre en del kandidater at det ikke stilles konkrete spørsmål til oppgaven, slik det har vært vanlig de senere årene. Oppgaveteksten gir imidlertid så mange hint i retning av hvilke rettsspørsmål som skal tas opp til drøftelse, at vi må kunne forvente at samtlige spørsmål besvares.

Avslutningsvis tillater jeg meg å minne om at det i vurderingen må tas særlig høyde for at det her er tale om førsteårsstudenter som kun har ett semesters studier bak seg.

Veiledningen er revidert etter sensormøtet 4. januar 2019.

Birgitte Hagland

DEL 2: Teori. Antatt tidsbruk 2 timer

I. Innledning

Oppgaven har følgende ordlyd:

«Redegjør for og sammenlign reglene om reklamasjon i kjøpsloven (lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp) og forbrukerkjøpsloven (lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp), herunder hensynene som begrunner reglene.»

Antydningstidsforbruk for oppgaven er 2 timer.

Hovedlitteratur i kjøpsrett er:

Selvig, Erling og Kåre Lilleholt, *Kjøpsrett til studiebruk*, 5. utgave, Oslo 2015 (kapittel 13 og 15.5 og vedleggene faller utenfor) og Giuditta Cordero Moss, Innføring i lovvalg for kjøpskontrakter, *Jussens Venner*, 2010 s. 85–97

eller

Hagstrøm, Viggo, (ved Herman Bruserud): *Kjøpsrett*, 2. utgave, Oslo 2015 (kapittel 37 faller utenfor) og Giuditta Cordero Moss, Innføring i lovvalg for kjøpskontrakter, *Jussens Venner*, 2010 s. 85–97.

En nærmere redegjørelse for hvilke deler av læremidlene som er pensum fremkommer her: <https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS1111/h18/pensumliste/index.html>.

Temaet som reises i oppgaven faller inn under følgende i læringskravene:

«Kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av mangler ved salgsgjenstanden.»

Dette er et tema kandidatene skal ha gode kunnskaper om. En nærmere redegjørelse for læringskravene finnes her:

<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS1111/h18/pensumliste/index.html>. Basert på at oppgaven berører sentrale temaer, må det forventes at de aller fleste får noe ut av oppgaven, selv om man kan forvente en viss variasjonsbredde både med hensyn til innfallsvinkel, bredde og dybde. I denne sammenheng må man imidlertid særlig ta hensyn til at det kun er antydningstidsrammer på 2 timer på oppgaven.

Jeg har på vanlig måte verken tatt sikte på noen uttømmende angivelse av hva som kan tas opp i besvarelsen, eller å angi et mønster for hva som skal til for å få en god karakter.

II. Nærmere om oppgaven

Oppgaven inviterer i noen grad til forskjellige perspektiver, og det kan derfor forventes en viss variasjonsbredde i besvarelsene.

Særlig de aller beste kandidatene vil kunne få noe ut av å søke å plassere reklamasjonsreglene i en større sammenheng. Her vil det være fint om man sier noe om at reklamasjonsreglene er noe man i kjøpslovene først og fremst finner ved mangler ved selgerens ytelse, med noen unntak. Det bør også sies noe om hvilke rettsvirkninger manglende oppfyllelse av reklamasjonsreglene vil ha.

For øvrig vil det være naturlig at reguleringene i henholdsvis kjøpsloven §§ 32 og 33 og forbrukerkjøpsloven § 27 står i sentrum. En løpende tematisk sammenligning mellom reguleringene vil normalt være å foretrekke, men er nok mer krevende enn separate behandlinger for deretter å peke på likheter og forskjeller. Her bør man etter mitt skjønn premiere de kandidatene som får til en god sammenligningssystematikk fremfor å trekke de kandidatene som velger mer separate fremstillinger, såfremt de også sammenligner reglene. Innledningsvis vil det også være naturlig å komme inn på de hensynene som ofte trekkes frem som bærende for reklamasjonsregler. Lojalitetshensyn og hensynet til status quo blir i denne sammenheng ofte nevnt. En del vil kanskje også peke på at de er en generell

forskjell mellom lovene, at den ene er en forbrukerlov. Dersom dette operasjonaliseres i behandlingen av reglene, bør det gis god uttelling.

I sammenligningen er det selvfølgelig naturlig at forskjellene får større oppmerksomhet enn likhetene. Det er derfor grunn til å anta at kandidatene særlig vil behandle forskjellene mellom reguleringene når det gjelder de relative og de absolutte fristene. Klarer kandidatene også å begrunne disse forskjellene på adekvat vis, bør dette særlig honoreres. I sammenheng med behandlingen av de relative fristene, vil kanskje de aller beste kandidatene peke på regelen i kjøpsloven § 31 om kjøperens undersøkelsesplikt etter leveringen og betydningen av denne for den relative fristens start. Det bør særlig honoreres. På den annen side må manglende forståelse av kjøpsloven § 20 om forundersøkelser i denne sammenheng føre til trekk.

Reguleringen i forbrukerkjøpsloven § 27 første ledd med en minstefrist på to måneder etter at forbrukeren oppdaget mangelen, og dens forhold til regelen i første punktum, vil formodentlig kunne være utfordrende for kandidatene. Etter forarbeidene skal regelen forstås slik at den kan gi grunnlag for en lenger frist enn to måneder i enkelte tilfeller, og at det er dette som blir vurderingstemaet under «rimelig tid» i første punktum.

For øvrig er det også naturlig å nevne de likhetspunkter reglene har. Sentralt er det at virkningen av oversittelse av reklamasjonsfristen er den samme – at man taper sin rett til å gjøre den aktuelle mangelen gjeldende. Videre gjøres det unntak fra reklamasjonsfristene ved grovere skyld, jf. kjøpsloven § 33 og forbrukerkjøpsloven § 27 siste ledd, og i tilfeller hvor selgeren har påtatt seg ansvar i lenger tid, jf. kjøpsloven § 32 (2) og forbrukerkjøpsloven § 27 annet ledd. Noen kandidater vil i denne sammenheng kanskje også nevne det såkalte læren om realitetsdrøftelser. Dette er imidlertid et tema som ikke er særlig behandlet i pensumlitteraturen.

Noen kandidater vil kanskje gå utover reglene om såkalt «nøytral reklamasjon», og også behandle regler om såkalt «spesifisert reklamasjon», jf. for eksempel kjøpsloven § 35 og 39 (2), og peke på at vi ikke finner slike regler i forbrukerkjøpsloven ved mangler. Det ligger godt innenfor oppgavens ordlyd å behandle dette, og det bør gis et pluss til de kandidatene som sier noe om det.

III. Avsluttende bemerkninger

Oppgaven berører kjernesporsmål i kjøpsretten og de fleste må – som nevnt – forventes å få en del ut av den. Likevel er det viktig å presisere at kandidatene har begrenset med tid. Man kan derfor ikke forvente langtgående dybde og bredde. Ytterligere må det fremheves at vi her står overfor kandidater som har studert jus i ett semester.

Veiledningen er revidert etter sensormøtet 4. januar 2019.

Herman Bruserud